

ΕΙΜΑΙ Ο ΤΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ γιος της οικογένειάς μου που ήρθε σε τούτο το μακρινό τόπο. Τα μεγαλύτερα αδέρφια μου είναι στο ιππικό. Εγώ κατατάχτηκα στο πεζικό.

Η διαφορά ανάμεσα στο ιππικό και το πεζικό δεν είναι τόσο μεγάλη εδώ όπως στις προηγούμενες εκστρατείες του Αλέξανδρου στη Μικρά Ασία, στη Μεσοποταμία και την Περσία. Εδώ στην Ανατολή, κάθε πεζικάριος πρέπει να είναι σε θέση να πηδάει στη ράχη οποιουδήποτε πλάσματος μπορεί να κουβαλήσει το βάρος του –άλογο, μουλάρι, γαϊδούρι ή γιαμπού (το ντόπιο μικρόσωμο άλογο)– και να τρέξει στον τόπο της δράσης. Εκεί πρέπει να αφιππεύσεις και να πολεμήσεις ή ακόμη και να αγωνιστείς από τη ράχη του ζώου σου αν είναι απαραίτητο. Παρομοίως οι ιππείς, ακόμη και οι εταίροι, δεν το 'χουν σε τίποτε να κατέβουν κάτω και ν' αρχίσουν να κλαδεύουν μαζί με τους πεζέταιρους.

Ο πατέρας μου σκοτώθηκε σε τούτο τον τόπο. Για την ακρίβεια, ξεψύχησε από σηψαιμία σε ένα στρατιωτικό νοσοκομείο, στη Σουσία, μια πόλη της Αρίας στα δυτικά σύνορα της χώρας. Ο πατέρας μου δεν ήταν ούτε ιππέας ούτε πεζός αλλά μάχιμος μηχανικός στον τομέα των πολιορκιών – ένας «καλαθηφόρος» όπως τους λένε οι στρατιώτες επειδή οι σκαφτιάδες και όσοι φτιάχνουν σήραγγες ανοίγουν τα χαντάκια και βγάζουν τα χώματα με κα-

λάθια από λυγαριά. Το όνομά του ήταν ίδιο με το δικό μου, Μαντίθεος.

Ο πατέρας μου πολέμησε στο Γρανικό, στην Τύρο, στη Γάζα και στην Ισσό. Ήταν αληθινός ήρωας. Το ίδιο και τα αδέρφια μου. Κάποτε, όταν ήμουν δεκάξι χρόνων, έστειλε στο σπίτι ένα ένταλμα πληρωμής από το στρατό που άξιζε μισό τάλαντο χρυσού. Με τα λεφτά αυτά αγοράσαμε άλλο ένα αγρόκτημα, με δύο στάβλους κι ένα ποταμάκι, ενώ περίσσεψαν αρκετά για να φράξουμε και το μέρος με πέτρα.

Η μεγαλύτερη επιθυμία του πατέρα μου ήταν εγώ, ο μικρότερος γιος, να μην πάω στον πόλεμο. Η μητέρα μου επίσης ήταν απολύτως αντίθετη σε οτιδήποτε μπορούσε να με πάρει μακριά από τη γη. «Μπορεί να το θεωρείς ατυχία, Μαντίθεε» είπε «που γεννήθηκες τελευταίος. Όμως, είτε το θέλεις είτε όχι, είσαι ο προμαχώνας μου κι ο προμαχώνας αυτού του κτήματος. Ο πατέρας σου έφυγε. Τα αδέρφια σου δε θα τα ξαναδούμε ποτέ. Ο πόθος για δόξα θα είναι το τέλος τους. Θ' αφήσουν σπουδαίο όνομα και τίποτε άλλο».

Η μητέρα μου φοβόταν πως αν έφευγα κι εγώ πέρα από τις θάλασσες, θα έπεφτα στα δίχτυα καμιάς ξένης πλανεύτρας, και πως αν την παντρευόμουν, δε θα ξαναγύριζα ποτέ στη Μακεδονία.

Όμως ήμουν μόλις δεκαοχτώ ετών και διψασμένος για δόξα σαν κάθε άλλος θερμόαιμος νεαρός στο βασίλειο, του οποίου ο εικοσιπεντάχρονος ηγεμόνας, ο Αλέξανδρος, ο γιος του Φίλιππου, μέσα σε τέσσερα μόλις χρόνια είχε γονατίσει την ισχυρότερη αυτοκρατορία κι έκανε την πατριδα μας να παραληρεί από τις κατακτήσεις, τη φήμη και τα πλούτη.

Στον μακεδονικό στρατό, οι στρατολογήσεις δε μετριούνται με τα χρόνια αλλά με κύκλους ή «καρούμπαλα». Κά-

θε καρούμπαλο έχει δεκαοχτώ μήνες. Το λιγότερο που μπορείς να στρατολογήθεις είναι δύο καρούμπαλα, το ένα για να εκπαιδευτείς και το άλλο για να υπηρετήσεις. Όμως ένας άντρας πρέπει να δεσμευτεί και για έναν τρίτο κύκλο, συνολικά τεσσεράμισι χρόνια, αν και όποτε κληθεί πέρα από τις θάλασσες. Η διαδικασία ήταν η εξής: ένας νεοσύλλεκτος καλούνταν να υπηρετήσει σε ένα σύνταγμα του στρατού κατοχής. Ήταν η δύναμη που είχε αφήσει πίσω ο Αλέξανδρος για να μην επαναστατήσουν οι Έλληνες της Νότιας Ελλάδας και οι φυλές του Βορρά. Όλοι αυτοί οι στρατεύσιμοι ήταν Μακεδόνες. Έπρεπε να κατάγασαι από κάποια επαρχία, αλλιώς δεν έμπαινες μέσα. Όταν οι ανάγκες του Αλέξανδρου στην Ασία μεγάλωσαν, έστειλε στην πατρίδα εντολή για αντικαταστάτες. Ενίοτε επιστρατεύονταν ολόκληρα συντάγματα· άλλοτε πάλι μεμονωμένα άτομα με στρατιωτικές ειδικότητες όπως μηχανικοί πολιορκίας ή απλώς πεζικάριοι που είχαν προτεραιότητα λόγω ηλικίας και είχε κληρωθεί ο τυχερός τους αριθμός.

Όλα αυτά ήταν θέμα συζήτησης για ένα νέο της επαρχίας μου, της Απολλωνίας. Η Απολλωνία δεν έχει σύνταγμα πεζικού. Έχει μόνο ιππικό. Η πιο φημισμένη ίλη του Αλέξανδρου, οι εταίροι, η ίλη του Σωκράτη, προέρχεται από την Απολλωνία. Αυτή η ίλη, στην οποία υπηρέτησαν τα δύο μου αδέρφια, ήταν επικεφαλής της επίθεσης στη μάχη του Γρανικού ποταμού. Πολέμησε στα δεξιά του Αλέξανδρου στις μεγάλες νίκες της Ισσού και των Γαυγαμήλων. Έχει τα περισσότερα αγάλματα ηρώων στο Δίον από κάθε άλλη ίλη, συμπεριλαμβανομένης της βασιλικής. Μαζί με τον καλύτερο φίλο μου, τον Λυγαίο, αλλά και μαζί με όλους τους τρελαμένους με τον πόλεμο νέους της περιοχής, εκπαιδευόμαστε χρόνια ολόκληρα, από νήπια ακόμη, γεμάτοι λαχτάρα για την ημέρα που θα αρχίζαμε

τις δοκιμασίες και με τη βοήθεια των θεών θα γινόμαστε, όπως οι ήρωες της Απολλωνίας πριν από μας, εταίροι του βασιλιά.

Όμως, και εγώ και ο Λυγαίος, είχαμε αργήσει πολύ. Όσοι να έρθει η ώρα μας, ο στρατός του Αλέξανδρου είχε προχωρήσει τόσο βαθιά στην Ασία και είχε ενσωματώσει τόσα στρατεύματα από πολλά ηττημένα έθνη ώστε ο βασιλιάς μας δε ζητούσε πλέον άντρες από την πατρίδα για το ιππικό των εταίρων. Ήθελε μόνο αντικαταστάτες των αντρών που είχαν σκοτωθεί, τραυματιστεί ή αποσυρθεί. Το ιππικό που χρησιμοποιούσε τώρα αποτελούνταν από μισθωμένες ίλες – περσικές ως επί το πλείστον, με Σύρους, Λυδούς, Καππαδόκες και ιππείς από άλλα βασίλεια της κατακτημένης Ανατολής. Κανένας Μακεδόνας δεν μπορούσε να μπει σ' αυτές, έστω κι αν περνούσε τη θάλασσα, πράγμα αδύνατον, ή μπορούσε να μιλήσει τη βαρβαρική γλώσσα, κάτι απίθανο.

Μόνο ένας τρόπος υπήρχε να πάμε στην Ασία, εγώ κι ο Λυγαίος. Ως μισθωμένοι πεζικάριοι. Ως μισθοφόροι.

Εκείνη την εποχή, πολλοί ιδιωτικοί προμηθευτές –οι λεγόμενοι πιλοφόροι από τους πίλους που φορούσαν (ήταν φτιαγμένοι με ύφασμα από πεπιεσμένο μαλλί ή τρίχες)–, περιόδευαν στις πόλεις της Ελλάδας και της Μικράς Ασίας, στρατολογώντας νέους. Αυτή ήταν η δουλειά τους. Οι υποψήφιοι πλήρωναν ένα αρκετά τσουχτερό ποσό με το οποίο θα μπορούσε κανείς να αγοράσει ένα ωραίο πουλάρι. Οι πιλοφόροι τότε τους έβαζαν στον κατάλογο.

Όταν κλείσαμε τα δεκαοχτώ, μαζί με τον Λυγαίο πήγαμε πεζή μέχρι το λιμάνι της Μεθώνης, όπου ήταν το στρατολογικό κέντρο για τους μισθοφόρους του πεζικού. Τα καπηλειά ήταν γεμάτα φαρομάλληδες επαγγελματίες – Αρκάδες και Συρακούσιους, Κρήτες και Ρόδιους, ακόμη και Αχαιούς και Σπαρτιάτες αξιωματικούς. Όλοι γνωρίζο-

νταν μεταξύ τους από προηγούμενες δουλειές. Είχαν συναδέλφους και διοικητές που μπορούσαν να τους πάρουν στο εξωτερικό. Εγώ και ο Λυγαίος ήμασταν πολύ μικρότεροι στα χρόνια. Δε γνωρίζαμε κανέναν. Κανένας πιλοφόρος δε θα μας πλησίαζε, όσο πειστικά φέματα κι αν λέγαμε για την ηλικία μας ή το ιστορικό των υπηρεσιών μας (ανύπαρκτο στην ουσία).

Μείναμε εκεί δέκα ημέρες. Τα μετρητά μας εξανημίστηκαν σύντομα, προσπαθώντας να συζητήσουμε ή να εξαγοράσουμε την αποστολή μας για οπουδήποτε. Την τελευταία στιγμή πήγαμε να βρούμε το στρατηγό που έκανε τις στρατολογήσεις. Φυσικά, ήταν αδύνατο να τον πλησιάσουμε. Ο επικεφαλής μιας διλοχίας από την Πέλλα μας έδωξε με τις κλοτσιές. «Για, μια στιγμή» είπε ακούγοντας την προφορά μας. «Απ' την Απολλωνία είστε, παιδιά;»

Ήθελε να μάθει αν ιππεύαμε.

Ήμασταν κένταυροι!

Ο διλοχίτης συνέταξε αμέσως τα χαρτιά μας και δε μας πήρε χρήματα. Μας έβαλε στο έφιππο πεζικό, στους ιππακοντιστές. Αυτό χρειαζόταν κυρίως ο Αλέξανδρος. Με το φίλο μου τον Λυγαίο δεν πιστεύαμε στην τύχη μας. Ρωτήσαμε τι στολές θα παίρναμε μαζί μας και τότε θα είχαμε τα άλογά μας.

«Ούτε στολές» είπε εκείνος «ούτε άλογα». Μας έβαλε στους καταλόγους επειδή ήμασταν Μακεδόνες, ανάμεσα σε τόσους ξένους. «Κανένας υπερπόντιος πλοίαρχος δεν έδωσε από το καράβι του ένα παιδί από την πατρίδα».

Τον ευχαριστήσαμε με όλη μας την καρδιά. Εκείνος έκανε μια απότομη κίνηση.

«Μην ανησυχείτε με ποια στολή θα σαλπάρετε ή αν δεν κάνετε ούτε μια ώρα ασκήσεις. Εκεί στην Ανατολή, ο βασιλιάς θα σας καλέσει όποτε σας χρειαστεί».

Ἡ ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΤΩΝ ἔφτασε στην Τρίπολη της Συρίας τη δέκατη ἕκτη ημέρα του Δαισίου, στις αρχές του καλοκαιριού, το ἕκτο ἔτος της βασιλείας του Αλέξανδρου, το τέταρτο ἀπὸ την ημέρα που το εκστρατευτικό σῶμα πέρασε ἀπὸ την Ευρώπη στην Ασία. Ο βασιλιάς και ο στρατός του ἦταν τώρα χιλιάδες στάδια ἀνατολικά. Πήγαινε ἀπὸ την Περσέπολη, την πρωτεύουσα της Περσίας, στα Εκβάτανα της Μηδίας, στο καλοκαιρινό ἀνάκτορο των βασιλέων της. Ἡ Περσική Αυτοκρατορία εἶχε πέσει. Ο Αλέξανδρος καταδίωκε το φυγάδα βασιλιά της. Ἡ εφοδιοπομπή του ἡγεμόνα μας, ἔλεγαν οι ἀναφορές, ἀποτελούνταν ἀπὸ εφτά χιλιάδες καμήλες και δέκα χιλιάδες ζεύγη γαϊδουριῶν, ὅλα φορτωμένα με χρυσό.

Το ἀπόσπασμα των ἀντικαταστατῶν ἀριθμούσε ἕξι χιλιάδες εκατό ἀντρες σε σαράντα εφτά πλοία. Το λιμάνι της Τρίπολης δε χωρούσε τόσο πολλά, και καθὼς τα σκάφη δεν εἶχαν οὔτε κουκέτες οὔτε προμήθειες για να μείνουν ὅλη τη νύχτα ἀγκυροβολημένα στον ὄρμο, οι πλοίαρχοι ἔκαναν συμβούλιο και ἀποφάσισαν ὅτι το πορθμεῖο μας (γιατί τέτοιο ἦταν), μαζί με ἄλλα δέκα περίπου, θα πλησίαζε στα ρηγά, και τότε εμεῖς, οι στρατιῶτες, θα παίρναμε τη διαταγή να βουτήξουμε τους γυλιούς μας, να πεθῆσουμε ἀπὸ τα πλάγια και να κολυμπήσουμε μέχρι την ξηρά. Κι αὐτό κάναμε. Το διασκέδασα με την ψυχή μου, μόνο που κατέστρεψα ἓνα ωραῖο ζευγάρι ψηλά υπο-

δήματα στο αλμυρό νερό. Ήμουν τόσο κουρασμένος που δε σκέφτηκα να τα κρατήσω πάνω από το κεφάλι μου. Να πώς πάτησα το πόδι μου στην Ασία, σαν βρεγμένη γάτα και ξυπόλυτος.

Οι αντικαταστάτες δεν είναι στρατός. Δεν είχαμε σχηματίσει συντάγματα, ήμασταν απλώς στρατευμένοι, κι όταν κατεβήκαμε από τα πλοία δεν είχαμε ούτε όπλα. Το ιππικό δεν είχε τα άλογά του. Τα ζώα ακολουθούσαν με άλλα μεταγωγικά. Μια πόλη από σκηνές μας περίμενε, και μια συνοδεία από εξακόσιους Σύρους μισθοφόρους και χίλιους τετρακόσιους μισθωμένους πεζούς από τη Λυκία. Επικεφαλής ήταν Μακεδόνες αξιωματικοί, οι οποίοι θα μας πήγαιναν στο Μάραθο κι από κει μέσω Λάρισας στη Θάψακο, από όπου θα διαβαίναμε τον Ευφράτη για να μπούμε στη Μεσοποτάμιο Συρία. Η πορεία για να φτάσουμε στον Αλέξανδρο θα διαρκούσε τρεις με τέσσερις μήνες.

Όπως πάντα σε ένα καινούριο στρατόπεδο, οι άντρες επιδίδονται αμέσως στις προσφιλείς τους απολαύσεις – περιηγούνται την περιοχή μαζί με φίλους και τσεπώνουν κάθε αντικείμενο του γυλιού που θα μπορούσε να κλαπεί. Δεν τολμούσες ν' αφήσεις ένα κομμάτι ψωμί και να μην το βουτήξει κανείς, ενώ ένας αξιοπρεπής πίλος ή ένα ζευγάρι υποδήματα σίγουρα θα γίνονταν καπνός. Ένας άντρας κρέμασε το πουγκί του κοντά στ' αχαμνά του και μετά από μια χειραψία με έναν ξένο, κοίταξε να δει αν οι δυο σακούλες ήταν ακόμη εκεί.

Στον μάχιμο στρατό του Αλέξανδρου, κάθε στρατιώτης του ιππικού ήξερε το σημείο όπου έπρεπε να σταθεί. Όμως εδώ, χιλιάδες στάδια στα μετόπισθεν, η παράσταση ήταν άνοστη. Έτρωγες όταν οι μάγειροι άνοιγαν τις σκηνές και κοιμόσουν όπου έβρισκες ένα κομμάτι γης αρκετά φαρδύ για να γείρεις το κορμί σου. Ήσουν συνεχώς μαζί

με τους συντρόφους σου για να κρατάς μακριά τους κλέφτες. Η παρέα μου αποτελούνταν από τον Λυγαίο, τον Ταυρίσκο που τον φωνάζαμε «Κουρέλια» λόγω της αγάπης του για τα ωραία ρούχα, και τον κοντοστούπη Πείθωνα που τον λέγαμε «Ψύλλο». Ήμαστε όλοι από την Απολλωνία, όλοι δεκαοχτάρηδες, και γνωριζόμαστε μια ζωή.

Ο Λυγαίος ήταν αρχηγός μας. Ήταν γεννημένος να διευθύνει και μας βοήθησε να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες που ανέκυπταν μέσα σ' εκείνον το συρφετό. Υποτίθεται ότι θα πληρωνόμαστε μόλις πατούσαμε το πόδι μας στην Τρίπολη (είχε περάσει ένας μήνας μέχρι να συγκροτηθεί η στρατιωτική δύναμη και να περάσουμε απέναντι), αλλά αν έδωσαν ποτέ κανένα νόμισμα μέσα σ' αυτό το πλήθος, εγώ δεν το είδα. Στην πραγματικότητα πληρώναμε από το βαλάντιό μας. Οι τεμπέληδες στη σκηνή του μαγειρείου ήθελαν μετρητά για να μας αφήσουν να μπορούμε μέσα. Έπρεπε να πληρώσεις για να πάρεις λίγο νεροζούμι.

«Πρέπει να βρούμε έναν ταύρο» είπε ο Λυγαίος. Εννοούσε κάποιον γαλονά για να κολλήσουμε επάνω του. Τον βρήκαμε σε έναν κοκκινοπρόσωπο αξιωματικό, τον Τολμίδα. Ήταν ένας κοντόχοντρος άντρας με μεγάλο μουστάκι και πύλο από τομάρι αγριογούρουνου. Ήταν συνάδελφος του πατέρα του Λυγαίου και υπεύθυνος για ένα λόχο του πεζικού των Λυκίων. Ο Λυγαίος τον εντόπισε στην ουρά για τα αποχωρητήρια.

«Γεια σου, Τολμίδα! Πού μπορεί να χέσει κανείς με την ησυχία του εδώ;»

Ο αξιωματικός μάς πλησίασε γελώντας. «Μα τ' αχαμνά του Άδη, για δεξ πόσο μεγάλωσε το σκατουλάκι!» Πάντως ο βαθμός του δεν αστειευόταν. Είχε πλάκα τα γαλόνια. Μας έβγαλε από το στρατόπεδο. Φάγαμε με τους Λύκιους του στην πεδιάδα.

Ρωτήσαμε τι πιθανότητες είχαμε να πληρωθούμε.
Όσες και να βρείτε ελεφαντόδοντο.
Πότε θα τοποθετηθούμε σε συντάγματα;
Όταν θα πληρώσετε τους αξιωματικούς που σας συνο-
δεύουν.

Τι θα γίνει με τον εξοπλισμό;

Δε θα μας έδιναν όπλα μέχρι τη Θάψακο, ή και αργό-
τερα, μας είπε ο Τολμίδης, κι όταν τα παίρναμε θα έπρε-
πε να τα σκάσουμε πάλι. «Μην ανησυχείτε, ο αξιωματι-
κός επιμελητείας θα τα κρατήσει από το μασούρι σας». Εννοούσε από τους μισθούς μας. Θα τα ξεχρεώναμε με
την υπηρεσία μας.

Ο Λυγαίος κατσούφιασε. «Δε μας είπαν κάτι τέτοιο
στην πατρίδα».

«Αν σας το έλεγαν, δε θα ερχόσαστε εδώ» είπε ο Τολ-
μίδης. Και γέλασε.

Του γίναμε κολλητσίδα. Αυτός και οι Μακεδόνες σύ-
ντροφοί του είχαν υπηρετήσει ως ανιχνευτές σε αναγνω-
ριστικές επιχειρήσεις. Έκαναν κατόπτευση του εδάφους
στην Αρία, στη Βακτριανή και στη Σογδιανή. Τους είχαν
στείλει πίσω για να εκπαιδεύσουν εμάς, τους αντικατα-
στάτες, στην πορεία. Πληρώνονταν διπλά γι' αυτό, και
άλλα τόσα για χρέη συνοδού.

«Μη στενοχωριέστε, αδερφάκια». Ο Τολμίδης έδειξε
την ασιατική νύχτα. «Οι άντρες πέφτουν σαν τις μύγες
εκεί πέρα απ' τη ζέστη, τις αρρώστιες ή απλώς γίνονται
παράξενοι». Και χτύπησε το κεφάλι του. «Θα πάρετε σύ-
ντομα βαθμό αν φανείτε δυνατοί. Να δείξετε καλή διαγω-
γή και να κάνετε αυτά που σας λένε. Θα τα πάτε μια χα-
ρά, σίγουρα».

Υπήρχαν άλλοι έξι Μακεδόνες στο προσωπικό του
Τολμίδη. Μεταξύ αυτών και ο Στέφανος από τις Αιγές, ο
περίφημος επικός ποιητής. Ήταν παρασημοφορημένος

ήρωας και αληθινή διασημότητα. Ο Στέφανος ήταν τριάντα πέντε ετών. Έπρεπε να ήταν τετράρχης ή ανώτερος αξιωματικός, αλλά έμεινε απλός διλοχίτης. Έτσι του άρεσε. Να ένα ποίημά του που τον έκανε διάσημο στην πατρίδα και αγαπημένο των γυναικών.

Ο ΓΥΛΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

*Η πείρα δίδαξε το στρατιώτη τι να κουβαλάει
στο κοφίνι του. Πράγματα που έχει ανάγκη περισσή τα βάζει
πάνω πάνω, εύκολα για να τα πιάνει. Στις έξω τσέπες
στοιβάζει τα κρεμμύδια και το σκόρδο του, κλεισμένα καλά
για να μη μυρίζει ο φθαρμένος γυλιός, και το μισό
«μαλλί» στην άλλη.*

*Τα αντικείμενα που πρέπει πάση θυσία να προστατεύσει
από τη σκόνη, από πέσιμο ή από τα στοιχεία της φύσης
στον πάτο τα καταχωνιάζει.*

*Εκεί, στο ελαφοτόμαρο που μου χάρισες,
κρατάω φυλαγμένα τα γράμματά σου,
γυναίκα μου αγαπημένη.*

Οι μικρότεροι απ' αυτά τα στρατιωτικά στελέχη είχαν περάσει τα τριάντα. Αρκετοί ήταν από πενήντα και πάνω. Οι πιο σκληροτράχηλοι άντρες που είχαμε δει ποτέ. Τους φοβόμαστε πολύ. Οποιοσδήποτε απ' αυτούς θα μπορούσε να τα βάλει με όλους μας και να μας κάνει τ' αλατιού. Βρεθήκαμε να τους κάνουμε θελήματα και να κουβαλάμε τους γυλιούς τους, χωρίς να μας διατάξει κανείς, απλώς για να μη φάμε το κεφάλι μας. Μια νύχτα, γυρίζαμε με τον Λυγαίο στο στρατόπεδο με μια αγκαλιά καυσόξυλα, όταν μας φώναξε ένας απ' αυτούς. Ήταν ένας λοχαγός, τον οποίο οι άντρες του αποκαλούσαν απλώς με το βαθμό του.

«Εσείς οι δυο, ελάτε να μάθετε κάτι».

Παρατήσαμε τα ξύλα και τρέξαμε κοντά του σαν σχολιαρόπαιδα. Ο Λοχαγός φώναξε έναν από τους Λύκιους και τον πρόσταξε να κάνει μεταβολή. Έβαλε το κοντάρι του (την κοντότερη εκδοχή της σάρισας που χρησιμοποιού- νταν τότε στην Ασία) στη χούφτα μου.

«Σκότωσέ τον» πρόσταξε.

Εγώ έγινα μελιτζανής. Ήταν δυνατό να σοβαρολογεί;

«Πώς ξεπαστρεύεις έναν άντρα που φεύγει τρέχοντας μακριά από σένα;»

Δεν ήξερα.

Ο Λοχαγός έστρεψε τον Λύκιο προς το μέρος μας. «Κι αν γυρίσει και σε αντιμετωπίσει;»

Δεν ήξερα.

«Πάρε τη θέση του».

«Πώς;»

Ξαφνικά βρέθηκα στη θέση του Λύκιου. «Τρέξε» διέ- ταξε ο Λοχαγός. Προτού προλάβω να κάνω ένα βήμα, βρέθηκα μπρούμυτα στο χώμα με κομμένη την ανάσα. Δεν ήξερα καν πού με είχε χτυπήσει ο Λοχαγός. Ένιωσα το άκρο της λόγχης του επάνω μου σε μια στιγμή και με- τά να με χτυπάει στο κεφάλι. Δεν μπορούσα να κουνηθώ ούτε να αναπνεύσω. Ήμουν ανυπεράσπιστος.

«Να, έτσι» τον άκουσα να καθοδηγεί τον Λυγαίο. «Στο πλάι, ώστε η λεπίδα να μη φρακάρει ανάμεσα στα παϊ- δια». Και με κάρφωσε. Όχι ένα απλό τσιμπηματάκι, αλλά αρκετά βαθιά ώστε να νιώσω τη μύτη να γδέρνει το κό- καλό μου. Ούρλιαξα από τον πόνο.

Ο Λοχαγός με σήκωσε όρθιο. Το πρόσωπο του Λυγαίου ήταν άσπρο σαν το πανί. «Όταν ο εχθρός είναι απέναντί σου, τρύπησέ τον εδώ. Ένα απλό σπρώξιμο, αλλά βγάλ' το αμέσως για να μη φρακάρει».

Φώναξε, μερικά εκατοστά μονάχα από το πρόσωπό

ΣΤΙΒΕΝ ΠΡΕΣΣΦΙΑΝΤ

μου. «Όταν χτυπάς έναν άντρα, πόσο δυνατά το κάνεις;»

Προτού προλάβω να μιλήσω, ο Λοχαγός είχε πλήξει τον Λυγαίο στο στήθος με το ξύλο του κονταριού του. Δεν ξανάκουσα τέτοιο χτύπημα. Ο σύντροφός μου σωριάστηκε κάτω σαν πεθαμένος.

«Κάν' το στον ντόπιο» είπε ο Λοχαγός «προτού το κάνει αυτός σ' εσένα».